

BİLGİ KURAMI BAĞLAMINDA KEHANET İLETİŞİMİ VE ASTROLOJİNİN SOSYAL MEDYADA YER ALIŞ BİÇİMLERİ

Ümmühan MOLO¹

Öz

Birtakım durumları referans alarak oluşturulan öngörüler, geleceğe ilişkin kehanetlerdir. Yaşamın belirsizlikleri karşısında geleceğe dair ipuçları yakalamaya çalışan insan, bu amaçta pek çok yol denemiş ve bilinmezliğin yarattığı karmaşayı çözme gayretine gitmiştir. Günümüz bilgi ve teknoloji toplumunda, geçmişteki uygulamalarla benzerlik gösteren ya da onlardan belirli noktalarda ayrılan pek çok kehanet türü varlığını sürdürmektedir. Şüphesiz, bu devamlılığın temel nedenlerinden biri, dijital medyanın etkin varlığının sağladığı görünürlük ve erişilebilirliktir. Kehanet türleri arasında yer alan astroloji, dijital medya platformlarında en çok dikkat çeken ve ilgi gören pratiklerden biri olarak öne çıkmaktadır. Çalışmada, astrolojinin sosyal medyadaki popülerliği temel alınarak, bu popülerliğin bir sonucu olarak ortaya çıkan kehanet iletileri, bilgi kuramı perspektifinden analiz edilmektedir. Tematik içerik analiz yönteminin uygulandığı bu araştırmada, farklı disiplinleri temel alan beş astroloji hesabı, üç aylık paylaşım aralıkları dikkate alınarak incelenmektedir. İnceleme sonucunda, astroloji hesaplarının “gezegen konumları ve kehanet iletileri”, “kehanet iletilerinin yorumlanması” ve “astroloji hesaplarının bütünsel yapısı” şeklinde üç temayı ortaya çıkardığı görülmektedir. Aynı zamanda astrolog, gezegen konumlarını yorumlayarak bireylerin yaşamlarındaki belirsizliklere rehberlik eden ve kehanet iletilerini anlamlandırarak *bilge* bir rol üstlenen kişi hâline gelmektedir.

Anahtar kelimeler: Astroloji, Sosyal medya, Kehanet iletişimi, Bilgi kuramı
Jel Sınıflaması: Z00, Z10, Z19

PROPHECY COMMUNICATION AND THE REPRESENTATION OF ASTROLOGY ON SOCIAL MEDIA IN THE CONTEXT OF EPISTEMOLOGY

Abstract

Predictions based on certain conditions are essentially prophecies about the future. Faced with life’s uncertainties, humans have employed various methods to uncover clues about the future, striving to resolve the chaos brought by the unknown. In today’s information- and technology-driven society, numerous forms of prophecy—some resembling traditional practices while others diverging significantly—continue to persist. One of the primary factors contributing to this continuity is the visibility and accessibility afforded by the pervasive presence of digital media. Among these prophetic practices, astrology stands out as one of the most prominent and widely followed phenomena on digital media platforms. This study examines the popularity of astrology on social media and evaluates the prophetic messages it generates from the perspective of epistemological theory. Using thematic content analysis, this study examines five astrology accounts on Instagram, each based in a different epistemological framework, over a three-month period. The findings reveal three central themes: “planetary positions and prophetic messages,” “interpretation of prophetic messages,” and “overall structure of astrology accounts.” Moreover, astrologers, by interpreting planetary positions, take on the role of wise people who guide individuals through life’s uncertainties and provide meaning to prophetic messages.

Keywords: Astrology, Social media, Prophecy communication, Epistemological theory
JEL Classification: Z00, Z10, Z19

¹ Doç. Dr., Fenerbahçe Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo, TV ve Sinema Bölümü, ummuhanmolo@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3651-4818

1. Giriş

İnsanın en temel meraklarından biri geleceğe yöneliktir. Çünkü bilinmezliğin bir sonucu olarak karşımıza çıkan merak, zamansal sıralamasını en çok gelecekte kurgulamaktadır. Bu sebeptendir insan, geleceği “görebilmenin” yollarını aramakta, düşünce sistemini basit bir tahminin ötesine taşımaya çalışmaktadır. Yine de bir kesinlik içinde öngörülerde bulunmak olanaklı değildir. En kesin inanış biçimi ya da öngörü dahi bilinmezliğin kıyısında şüpheli bir sınır alanındadır. Bu sebeple, büyüden fala, rüyalardan durugörülere kadar pek çok yöntem, geleceğin izlerini aramanın bir yolu olarak sunulmaktadır. Ancak geleceği öngörmek her ne kadar düşsel ve tahmine dayalı bir biçim ortaya koysa da bu tahminlerin sonucu olarak karşımıza çıkan kehanet, kendi kapsamında bir bilgi zeminine dahildir.

Araştırmanın odak noktası olan, en yaygın kehanet türlerinden astroloji, temel bilgi referansını gök cisimlerine dayandırmakta; hem mistik hem de somut bir etki yaratmaktadır. Öyle ki, insan hem Dünya gezegeninden hem de diğer gök cisimlerinden haberdar olarak merakını gökyüzüne yönlendirmekte ve görebildiği bu cisimleri anlamlandırmakta zorlanmasına rağmen onlara ilgi göstermekten kendini alıkoymamaktadır. Bu aşamada astroloji, hem mevcut ilgi hem de buradan doğan merak duygusuna bir kapı aralamaktadır. Böylece gök cisimleri ve etkileri, bilimsel literatürdeki karşılıklarının ötesinde farklı anlam biçimleriyle de dikkat çekmektedir.

Astrolojinin, Ptolemaios ve Kepler’in bilimsel etkinliklerinin bir parçası olduğu bilinmektedir. Oysa günümüzde astrolojiyle ilgilenen bir fizikçiye şüpheyle yaklaşılmaktadır. Görünen o ki, akılcılık ebedi değildir; bir dönem akılcı kabul edilen fikirler, başka bir dönemde tersine değerlendirilmekte ve farklı düşünceler referans alınmaktadır. Bu durum, bilim/sözdebilim ayrımını tarihsel dönemlere göre yeniden değerlendirme gerekliliğini ortaya koymaktadır (Thagard, 1978, s. 229). Astroloji, günümüz bilim anlayışı çerçevesinde bilimsel bir geçerliliği sahip değildir. Buna karşın, modern toplumun birçok eğitilmiş bireyi arasında astrolojik inançlar son derece popülerdir (Sugarman vd. 2011, s. 1). Türkiye’de de popüler olan astrolojinin, bir sözdebilim olabileceği çok az dile getirilmekte, medya, konunun bu yönünü tartışmaktan kaçınmakta ve astrolojiyle ilgili az sayıda akademik çalışmanın varlığı göze çarpmaktadır. Buna karşın, Türkiye’de astroloji eğitimine olan talebin yoğunluğu dikkat çekmekte ve astrologlar

medyada geniş yer tutmaya devam etmektedir (Uyar, 2016, s. 51). Öyle ki Habertürk'te yayınlanan Fatih Altaylı'nın sunduğu *Teke Tek* programında 2020 yılı öngörülerini için astrologlar davet edilmiş ve bu programda Türkiye ve dünya gündemine dair pek çok konu astrologlar aracılığıyla tartışılmıştır (HabertürkTV Youtube, 2 Ocak 2020). Bu program sonraki yıllarda da farklı astrologların öngörülerini aktarmaları ile devam etmiştir. Bir diğer dikkat çekici örnek, Astrolog Nuray Sayarı'nın konuk olarak katıldığı ve Türkiye'nin siyasi gündemi üzerine astrolojik bakış açısının tartışıldığı, TV100'de yayınlanan bir programda gerçekleşmiştir. Bu yayında, yaklaşmakta olan belediye seçimleriyle ilgili öngörülerde bulunan Sayarı, İstanbul Büyükşehir Belediye seçimlerini Murat Kurum'un kazanacağı tahmininde bulunmuştur. Ancak seçim, Ekrem İmamoğlu'nun galibiyeti ile sonuçlanmıştır (TV100 Youtube, 23 Mart 2024). Bu tür öngörü söylemleri, sonucun doğruluğundan çok, siyasi tahminlerin yaratacağı algı açısından da büyük bir öneme sahiptir. Bu sayede astrolojinin öngörü dili, siyasetle de derin bir bağ kurarak, toplumsal ve politik algıları şekillendiren bir araç haline dönüşebilme riski altındadır. Siyasilerin lider olarak kitlelerce seçilmiş olması, yalnızca çoğunluğun kararı olarak sunulmamakta, onların astrolojik olarak nasıl haritalandığı da önemli bir belirleyen olarak aktarılmaktadır. Böylece liderlerin siyasi varlığı, mistik ve önceden belirlenmiş kadensel bir seçimi de çağrıştırmaktadır.

Astrolojiye olan ilginin devam etmesinde sosyal medyanın da varlığı yadsınamaz önemdedir. Çünkü bu mecrada bilgiye ve habere ulaşım kolaylaşmakta, kültürel değerler küresel ölçekte dolaşıma girerek kitleler tarafından tanınırlık kazanmaktadır. Bu durumda kültürün ticarileşmesi ve metalaşması da kaçınılmaz bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır (Sönmez, 2023, s. 286). Ancak bu çalışmanın esas meselesi doğrudan astrolojinin sözdabilim olup olmadığını sorgulamak değildir. Temel amaç astrolojinin sosyal medyada görünüm biçimlerine bakılarak bu alandaki görünürlüğün dayandırıldığı epistemolojik temelleri ortaya koymaktır. Astrolojinin sosyal medyada geniş yer bulması ve bu alanın kehanet iletilerini nasıl bir epistemolojik zemin ile yapılandırdığı, örneklem olarak belirlenen hesaplar üzerinden incelenmektedir. Çünkü sosyal medya her ne kadar sonsuz bir alan yaratsa da bu alanda görünürlük kazanmak kolay olmamakta ve kehanet söylemleri bir yapı içinde açığa çıkmaktadır. Bu nedenle araştırmada en çok takipçi sayısına sahip hesapların incelenmesinden çok Instagram'da yer alan astroloji hesaplarının epistemolojik çeşitliliğine odaklanılmaktadır. Gök cisimlerinin konumlarını temel bilgi referansı

olarak kullanan ve bir yorumlayıcı (astrolog) aracılığıyla kehanet iletisine dönüştüren bu alanın, farklı disiplinlerle nasıl bir ilişki kurduğu önemli bir soru olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmada örneklem olarak birbirinden farklı epistemolojik temellere dayanan beş hesap seçilmiştir. Bu hesapların iletileri, belirlenen tarih aralıkları baz alınarak tematik içerik analizi ile incelenmektedir. Böylece astrolojinin sosyal medyada ne şekilde kehanet iletileri ürettiği ve nasıl öngörülerde bulunduğu soruları, temel alınan bilgi kaynağı çerçevesinde tespit edilebilecektir. Bu yaklaşım, astrolojinin sosyal medyadaki temsiline yalnızca içerik düzeyinde değil, aynı zamanda bu içeriklerin dayandığı bilgi üretim süreçleri ve epistemolojik temeller açısından da değerlendirilmesine olanak tanımaktadır.

2. Kehanet ve İnsanın Bilinmezlik Karşısındaki Arayışı

Halk bilimi alanındaki çalışmalar, folklor hareketlerinin ve folklorik verimlerin statik olmaktan uzak, dinamik bir yapı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu dinamikliğe neden olan temel etken, insanın zihin yapısı, iç dünyasının işleyiş tarzı ve ihtiyaçlarının değişmez oluşudur. İnsan, hayatının her safhasında bir takım bilinmezlerle ve kapasitesini aşan problemlerle karşı karşıya kalmakta, tüm bunlar karşısında farklı mücadele vasıtalarına başvurmak durumunda kalmaktadır (Sümbüllü, 2010, s. 56). Bu aşamada insan, temel çatışmasını zamansallıkta yaratmaktadır; çünkü zaman kavramı ile ilişkisini en basit haliyle geçmiş, şimdi ve gelecek kategorileri üzerinden kurmaktadır. Zamana ilişkin bu ayırım, özellikle gelecek düşüncesi üzerinde belirleyicidir. Geleceğe ilişkin henüz bilinmeyen durumlar merak uyandırmakta, merak ise tahmin yürütmeye neden olmaktadır. Bu süreçten doğan düşünceler, kehanetin varlığını ortaya çıkarmakta; kehanet, geleceğin bilinmezliğini sarsmakta ve geleceğe dair bir yönelim/beklenti yaratmaktadır.

Kâhinlik, çok eski uygarlıklardan beri var olan bir uğraştır ve meydana gelecek olayları bazı yöntemlerle önceden bilme çabasıdır. Başka bir ifadeyle kehânet gaybdan haber vermektir (Bölükbaşı, 2018, ss. 141-142). Yeni Ahit bilimcileri tarafından yaygın olarak kullanılan Yunanca sözlükte (Bauer/Danker BDAG sözlüğü) ‘προφήτης / prophētēs’ terimi, ‘özel bir vahiy olmaksızın normalde bilinmesi mümkün olmayan ilahi meseleleri ve endişeleri açıklayan ya da yorumlayan kişi’ olarak tanımlanmıştır (Maguire, 2013, s. 57). Latince de kehanet, ilahî veya ilahî bir yardım aracılığıyla edinilen bilgi anlamına gelmekte; Grekçe’de ise bu kavram, bilginin daha kapsamlı

edinimine gönderme yapmaktadır. Bu da belli bir araç kullanılarak edinilen gelecek bilgisinden, kişinin doğrudan ilhamına ve kişisel özelliklerine yönelik bir kapsamı vurgulamaktadır (Karatosun, 2016, s. 278). Kehanetlerin genellikle henüz gerçekleşmemiş bir şeyi önceden görmek üzerine yapıldığı düşünülse de kehanetler aynı zamanda bir olayın neden gerçekleştiğine dair geriye dönük bir açıklama amacıyla da kullanılmaktadır (Newcombe & Harvey 2013, s. 4). Kehanet tanımlarında, merkezî kavramlar iletişim ve aracılıktır. Kehanet, peygamberin ilahi ve insani dünyalar arasında bir aracı olarak bir takım mesajları insan alıcılara ilettiği iletişim süreci olarak görülmektedir. Ancak, kehanet iletişim süreci, Tanrı'dan peygambere ve ardından alıcılara iletilen tek yönlü bir yol olarak anlaşılmamalıdır. Kehanet, tüm topluluğun ya da bir kısmının katıldığı sosyal iletişim biçimi olarak değerlendirilmelidir (Nissinen, 2005, s. 155). Kehanetlerin birden fazla biçimi ve ortaya çıkış şekli vardır. Bu eşsiz bir içgörünün kaynağı bazen Tanrı'ya, bazen ruhlar dünyasından birine, bazen de doğuştan edinilmiş bir 'yetki'ye atfedilmektedir. Kehanetler hem birey hem de gruplar tarafından deneyimlenebilmektedir. Ses, fiziksel bir tezahür veya rüya olarak farklı biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Bunların yanında kristal küreler, tarot kartları gibi araçlar da kehanetler için kullanılmakta; içgörüyü sağlamada daha sistematik yaklaşımlar da ortaya konmaktadır. Bu yaklaşımlar, sayı düzenlemelerini incelemekten, kutsal kitaplarda gizli kodlar aramaya kadar geniş bir yelpazeyi kapsayabilmektedir (Newcombe & Harvey 2013, s. 4).

Açıkça ifade etmeseler bile kahinlik davranışında bulunan kişiler, geniş kitlelere sunulamayan, aşkın bir öneme sahip bir mesaj ilettikleri iddiasındadır. Bu noktada, potansiyel olarak kahinlik davranışının dört çeşidinden söz etmek mümkündür. İlki, en belirgin ve geleneksel yaklaşım olan, Tanrının doğrudan mesaj iletmesi ve kişinin sözcü olarak seçilmesidir. Mesajın içeriği bu nedenle ilahidir. İkincisi, bir kişinin gizli veya kodlanmış ilahi mesajlar keşfettiği durumlara yöneliktir. Bu davranış, dış dünyada meydana gelenlerle kutsal metinlerin karşılaştırılmasını içermektedir. Bu kişiler çoğu zaman, yeteneklerinin benzersiz olmadığını ve herkesin aynı şeyi yapabileceğini iddia etmekte ancak kendi yorumları için özel bir otoriteye sahip olduklarını öne sürmektedir. Üçüncü olarak, aşkın bir kaynaktan bilgi sahibi olduğunu iddia edenlerdir. Ancak bu aşamada, bilginin doğrudan Tanrı'dan geldiği kesin değildir. Bu kategori, rüya gibi tekniklerin kullanımıyla Teozofi ile ilişkili diğer ruhsal varlıklarla bağlantı kuran mistik kişiler ve Yeni Çağ peygamberlerini içermektedir. İlk kehanet formunda olduğu gibi, sonuç genellikle belirli bir mesajdır. Sonuncusu

ise aşkın bilgi iddiasında bulunmasalar da kıyamet senaryolarını öngören bazı seküler toplum analistleridir (Barkun, 2013, s. 17). Kehanet büyülerinin ortaya çıkışı arzu ve merak duygularından ileri gelmektedir. İnsanın bilmek istemesi ile ortaya çıkan merak duygusu kehanet büyülerine giden yolu açmaktadır. Başka bir ifadeyle insan, kutsal ve üstün gördüğü Tanrı ya da Tanrıçalarının bildiklerini ‘bilme’ isteğindedir (Sülün & Üreten, 2020, s. 813). Gelecek bilgisi onu yönetme ve kimi durumlarda önlenabilir kılma amacı da taşımaktadır. Esasında mesele, zamanda bilinmezliğin önüne geçerek, onun kontrolünü ve değişimini sağlama girişimidir.

3. Kehanet İletişimi ve Astroloji

Geleceğe yönelik kesin bir bilgi edinmenin imkânsızlığı kehaneti her dönem önemli bir inanış olarak karşımıza çıkarmıştır. Bu bağlamda, geleceği öngörmeye, tahmin etmeye yönelik en etkili yöntemlerden biri şüphesiz astrolojidir. Toplumun geniş kesimi tarafından az ya da çok bilgi sahibi olunan bu alan, gök cisimlerinin hem bilimsel hem de gizemli varlığını, geleceğin belirsiz doğasıyla birlikte ele almaktadır.

Astroloji, uygulayıcısı, müşterisi ve teknik bir içeriği olan tanımlanabilir bir alandır (Barton, 1994, s. XI). İlk uygarlıklardan itibaren var olduğu bilinen, gök cisimlerinin hareketlerinden yola çıkılarak insanların karakterleri ve gelecekleriyle ilgili birtakım öngörüler içeren astroloji, yıldız falcılığı olarak da tanımlanmaktadır (Torun Öğretmen, 2017, s. 70). Astrolojinin kökeni Babil ve Mısır medeniyetleri bulgularına dayandırılmakta ancak bu alan her dönem farklı yorumlamalar ve güncellemelerle değişime uğramaktadır (Tekbıyık & Ünal, 2023, s. 197). Örneğin, Antik Çağ’da astrologlar Tanrılar tarafından ilham verilen kahinler olarak kabul edilmiş (Vescovini, 2014, s. 99); Rönesans döneminde ise astroloji, sıklıkla yaşam için varoluşsal bir yönlendirme aracı olarak hizmet etmiştir. Antik Çağ’da olduğu gibi, astroloji bir tür yedek din olarak kabul görmüştür (Hübner, 2014, s. 31). Astroloji, erken modern toplumda ise insanlara anlamlı geldiği ve belirsiz zamanlarda geleceği öngörme gücü sunduğu için yeniden gelişme imkânı bulmuştur (Eamon, 2014, s. 144). Astrolojinin gök cisimleriyle kurduğu ilişki, geleceğe dair ipuçları sunduğu varsayımı ve bireylerin karakter özelliklerini belirli kalıplar çerçevesinde basitçe tanımlıyor oluşu, onu daima gizemli bir alan olarak öne çıkarmıştır.

“Astrology and Marginality” (Astroloji ve Marjinalite) isimli, 1976 yılında yapılan bir araştırmada astrolojinin merak uyandıran bir araç olarak görülmesi, toplumsal gruplar bağlamında incelenmiştir. Bu araştırmada astrolojiye olan ilginin gençler ve yaşlılar arasında belirgin bir fark taşımadığı anlaşılmış ve en güçlü astroloji bağlılığının daha az eğitilmişler, siyahlar ve kadınlar arasında olduğu sonucuna varılmıştır. Bunlar, toplumun sunduğu güç, prestij, zenginlikten nispeten mahrum bırakılan gruplardır. Bunun anlamı, ayrıcalıklı olanların astrolojiyi, bilim, rasyonalite veya modern yaşamın diğer unsurlarına bir alternatif olarak görmemesi değildir. Mevcut bulgu, astrolojinin sosyal olarak marjinal gruplar arasında daha çekici bulunduğuna yöneliktir (Wuthnow, 1976, s. 160). Buna karşın, günümüz araştırmaları, toplumsal ayrımların silikleştiğini ve astroloji merakının giderek daha geniş bir kesime yayıldığını göstermektedir. Sugarman ve arkadaşlarının, “Astrology beliefs among undergraduate students” (Lisans öğrencilerinin astrolojiye yönelik inançları) başlıklı makale, yaklaşık 10,000 üniversite öğrencisi baz alınarak gerçekleştirilmiş; bu araştırmada bilimsel okuryazarlık, tutumlar ve inançlar üzerine odaklanılmıştır. Konuyla ilgili verilen yanıtlar incelendiğinde, Fen Bilimleri alanında eğitim gören öğrencilerin, diğer alanlardaki öğrencilere göre belirgin farklılıklar ortaya koyduğu anlaşılmıştır. Buna rağmen, bu öğrencilerin yalnızca yarısı astrolojinin “hiçbir şekilde” bilimsel olamayacağını ifade etmişlerdir. Gelecekte doktor, hemşire, öğretmen ya da iş insanı olarak çalışacak öğrencilerin %80’inden fazlası ise astrolojinin “bir şekilde” bilimsel olabileceği düşüncesindedir. Astroloji hakkında yaygın varsayımlardan biri, daha fazla bilim bilgisine sahip olan veya bilimi daha iyi anlayan öğrencilerin, astrolojinin ilkelerine daha az inanacağı, diğer sözdabilim türlerine daha az duyarlı olacağı yönündedir. Bunun nedeni, bu öğrencilerin gerçek bilgiyle birlikte eleştirel düşünme becerilerini ve bilimsel yöntemi öğrenmiş olmalarıdır (Sugarman vd., 2011, ss. 6-7). Kullanımlar ve doyumlar kuramı çerçevesinde astrolojiye eğilen başka bir çalışma da bu noktada anlamlıdır. Araştırma bulgularında, yönlendirmeye açık gönderiler paylaşan hesapların daha az içerik paylaşmasına rağmen, daha fazla etkileşim aldığı ve takipçi sayısını aynı şekilde artırdığı görülmüştür. Bu durum, duygusal ihtiyaçlar kategorisine bağlı olarak gerçekleşen doyumun önemli göstergelerinden biridir. Astroloji içeriklerini takip eden kullanıcıların, gönderilere yaptıkları yorumlar incelendiğinde ise kişisel bütünleşme ve gerçeklerden kaçış ihtiyacının oldukça geniş yer tuttuğu tespit edilmiştir. Astrolojiyi günlük hayatın bir parçası haline getiren kullanıcılar, hem bireysel hem toplumsal olarak yaşanan olayların ardında yatan gerçekleri geri plana iterek, birçok olayı gökyüzü

hareketlerine bağlama eğilimindedir (Tekbıyık & Ünal, 2023, s. 212). Çünkü astroloji, bir belirsizlik yaşandığında yalnızca çekim alanı oluşturmakla kalmamaktadır. Astrolojik bilgilerin bireyin öz-inançlarını doğruladığı ve belirsizlikle ilişkilendirilen olumsuz duyguları da azaltabileceği anlaşılmaktadır (Lillqvist & Lindeman, 1998, s. 206). Böylece ortaya çıkan astrolojiye olan güven ve kendini tanımlama ihtiyacı, kişilerin karakteristik özelliklerinin bir parçası haline almaktadır. Konuyla ilgili başka bir araştırma da aynı noktaya eğilmekte ve bireysel farklılıkların astrolojiye olan inançla nasıl ilişkilendiğini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın sonucuna göre narsisizm düzeyi arttıkça astrolojiye olan inanç da artmaktadır. Bunun nedenleri üzerine eğilen araştırmada, astrolojik tahminler ve burç yorumlarının çoğu zaman olumlu bir şekilde çerçevelenmiş olmasının, büyülenmeci duyguları pekiştirdiği ve böylece narsistlere daha fazla hitap edebildiği düşüncesidir (Anderson, Persson & Kajonius, 2022, s. 2). Diğer yandan astrolojik okumalar için kullanılan bilginin ne kadar karmaşıkça, tahminlerin de o oranda doğru olduğunu varsayma eğilimi söz konusudur. Bu da astrolojiyi bilim olarak yanlış anlama davranışı ortaya koymaktadır. “Karmaşık geliyor, demek ki bilimsel olmalı!” şeklindeki akıl yürütme, insanların astrolojiyi bilimsel bir disiplin olarak görmelerine neden olabilmektedir (Allum, 2011, s. 4).

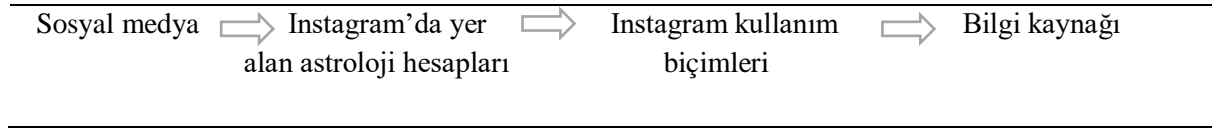
Kökene itibariyle doğal olayları yorumlamayı ve tahmin etmeyi amaçlayan astroloji, kitle iletişim araçlarının ortaya çıkışıyla birlikte yepyeni bir döneme girmiştir. Yaklaşık beş bin yıl boyunca astrolojide yeri olmayan günlük tahminler, 1930’larda gazeteler aracılığıyla astroloji sistemine dahil edilmiştir. Astroloji, kitle iletişim araçları tarafından üretilip yayılmakta olan standart kültürel ürünlerden biri haline almıştır (Pınarbaşı, 2021, s. 83). Üstelik, astroloji konusunda gazete ve dergilerde birkaç cümleyle sınırlı olan paragraflar, bugün yerini detaylı tahminlerin yapıldığı uzun süreli sosyal medya içeriklerine bırakmıştır. Artık astrolojik kehanetler, günlük yorumlarla sınırlı değildir ve haftalık, aylık ve(ya) yıllık tahminleri de içermektedir. Beslenme, iş hayatı, doğum haritası, genetik harita gibi ilgi çekici konuların yanı sıra Batı astrolojisi, Vedik astroloji, Babil astrolojisi, Ezoterik astroloji gibi farklı astroloji türlerinin varlığı da sosyal medya sayesinde kitleler tarafından bilinir hale gelmiştir (Sönmez, 2023, s. 295). Bu gerçeklik, çalışmanın temel meselelerinden birini oluşturmaktadır. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve özellikle dijital medyanın pek çok çeşitlilikte yaşamlarımızda giderek daha fazla yer alması, astrolojinin

görünürlüğünü benzer şekilde artırmaktadır. Bu durum, astrolojiye ilişkin bilgi birikiminin genişlemesine olanak sağlamakta, çok sayıda bireyin sosyal medya platformlarında astrolog kimliğiyle görünür olmasına zemin hazırlamaktadır. Astrolojiye yönelik ilginin artışı, her bireyin söz sahibi olabilmesini mümkün kıldığı gibi kehanet, popüler bir olguya dönüşmekte ve bilginin geçerliliğine ilişkin tartışmalar arka plana atılmaktadır.

4. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, kehanet türlerinden biri olan astrolojinin Instagram'daki temsillerini, diğer disiplinlerle ilişkilerini ve bu temsillerin bilgi üretim süreçlerine dair ortaya çıkardığı epistemolojik sorgulamayı incelemektedir. Dijital medyanın sunduğu erişim olanakları, içeriklerin geniş kitlelere ulaşmasını mümkün kılarken, aynı zamanda bu iletilerin görünürlüğü açısından belirli sınırlamalara da neden olmaktadır. Medya ortamlarındaki içerik çeşitliliğinin giderek artması, bu mecrada yer almayı kolaylaştırmakla birlikte, içeriklerin öne çıkmasını zorlaştırmaktadır. Söz konusu içerik bir kehanet iletisi olsa bile, benzer nitelikte çok sayıda hesabın varlığı geleceğe dair bilgi içeren, uyaran ve haber veren paylaşımların görünürlüğünü azaltmakta, bu iletileri bir sıradanlık dahilinde yansıtmaktadır.

Tablo 1: Araştırma ve analiz süreci

Çalışmanın temel amaçlarından biri, sosyal medyanın astroloji ile kurduğu sıkı ilişkiyi, bu alanda yer alış biçimlerine göre çözümleyebilmektir. Bununla birlikte çalışma, bu ilişkiyi bilgi üretim süreçleri bağlamında değerlendirerek, farklı astroloji hesaplarının dayandığı epistemolojik zemini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Öyle ki en popüler kehanet türlerinden biri olan astroloji, gelecek öngörülerini paylaşırken önce gök cisimlerini referans almakta ancak bu öncelik tek başına yeterli olmamaktadır. Dolayısıyla bugünü ve geleceği gök cisimlerinin birbirine olan konum ve açılarıyla öngörme yolunu izleyen astroloji, devinim halindeki evreni, diğer disiplinlerle de yorumlama girişimine koyulmaktadır. Bu durum aynı zamanda görünürlüğün ve astroloji hesabının bütünsel yapısının bir sonucudur. Çünkü kehanetin bir kaynak olarak dayandırıldığı gezegen konumları,

dikkat çekmek ve ilgi görmek için tek başına yeterli değildir. Öyleyse bilginin kaynağı kadar, kaynağın dikkat çekici özellikleri de önem taşımaktadır. Bu bağlamda araştırma soruları şu şekilde belirlenmiştir:

1. Instagram'daki astroloji hesaplarının kehanet paylaşımları hangi içerik ve biçimsel özellikleri taşımaktadır?
2. Bu kehanet paylaşımları hangi bilgi temellerine dayanmakta ve bilgi üretim süreçlerinde nasıl konumlanmaktadır?
3. Astrolojinin sosyal medyadaki varlığı ve bütünsel yapısı, kehanet iletilerini nasıl yapılandırmaktadır?

Bu çalışma, nitel araştırma desenine dayalı olarak tasarlanmış ve tematik içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Örneklem, epistemolojik çeşitlilik kriteri gözetilerek amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiş olup Instagram'da yer alan “astrologelvan”, “barbarous_kozan”, “lunasmelody”, “oğuzhanceyhan.official” ve “yigitpenguen” hesaplarını kapsamaktadır. Bu hesapların 2024 yılı Ağustos, Eylül ve Ekim aylarında paylaştıkları iletiler tematik içerik analiziyle sistematik biçimde incelenmekte, elde edilen veriler doğrultusunda kehanet biçimleri ile bu biçimlerin dayandığı epistemolojik zeminler, bilgi kuramı perspektifinden değerlendirilmektedir.

4.1. Araştırmanın Yöntemi ve Kuramsal Yaklaşım

Belirlenen örneklem çerçevesinde astroloji alanının sosyal medya görünürlüğüne ele alan bu çalışmada bilginin önemi ve varlığını tartışma ihtiyacı doğmaktadır. Çünkü bilgi toplumunda bilgi hem daha yoğun, hem de nitelik olarak daha karmaşıktır. Bilgideki bu yoğunluk ve karmaşıklık, onu kullanacak birey için bazı sınırlılıklar anlamına gelmektedir (Balay, 2004, s. 69). Bilgi toplumuyla birlikte bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler, yaşamı kolaylaştıran bilgisayar, akıllı telefon, tablet gibi araçları kullanıma dahil etmiştir. Bu durum aynı anda aktif iletişim ağını da ortaya çıkarmıştır. Elektronik ortama aktarılan veri sayesinde, bilgiye ulaşım kolaylaşmış ve ucuzlamıştır; ancak bu durum aynı anda çeşitli güvenlik zafiyetlerini de beraberinde getirmiştir. Öyle ki bilgi güvenliği alanında risk, tehlike ve tehdit unsurları ön plana çıkmaya başlamıştır (Koçak & Memiş, 2018, s. 6). Ulaşım ve iletişim alanındaki gelişmelerle birlikte bilim, teknoloji

alanındaki ilerlemeler, toplumsal değişime hız kazandırmaktadır. Bilgi çağı, bilim çağı, uzay çağı, bilgisayar çağı, elektronik çağ gibi daha pek çok adlandırma, bu durumu anlamlandırabilmek için başvurulan tanımlardan bazılarıdır (Cezayirli, 2004, s. 31). Bununla birlikte Castells'in de belirttiği gibi teknoloji devriminin bilgi teknolojilerini merkeze alması, toplumun maddi temellerini de yeniden şekillendirmeye başlamıştır (Castells, 2008, s.1). Böyle bir durumda epistemoloji kavramını yeniden tartışmak, bu çalışmanın amacını ortaya koymak için önemlidir.

Epistemoloji, felsefenin; bilginin kaynağı, doğası, doğruluğu ve sınırlarını araştıran dalına göndermede bulunan bir kavramdır (Küçükalp, 2003, s. 85). Epistemoloji, “bilgi” anlamına gelen Yunanca episteme ve “bilim”, “açıklama” anlamındaki logos kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır. Bilginin doğası, temel özellikleri, tam olarak neden meydana geldiği, bilgi iddialarının nasıl haklılandırıldığı ve bilginin kuşkuculuk karşısında temellendirilme biçimi gibi pek çok probleme odaklanmaktadır (Cevizci, 2005, s. 616). Bilgi kuramı olarak da anlaşılan epistemoloji, “bilgisel sürecin anatomik yapısını ortaya koyan felsefe dalı”dır (Açıkgenç, 2003, s. 53).

Bilgi felsefesi tarihini yöntem bakımından üç bölüme ayırmak mümkündür. Bunlar, bilginin ele alınış biçimleri ile ayrılan klasik dönem, modern dönem ve çağdaş dönemlerdir. Ancak bu üç dönemde de “Bilgi nedir?”, “Bilginin kaynağı nedir?” ve “Bilgi ne şekilde elde edilir?” gibi sorular değişmeyen sorulardır (Mehdiyev, 2011, s. 155). Buna karşın, bilginin birey ve toplum nezdinde nasıl algılandığı, toplumsal olarak nasıl üretildiği gibi sorular yanıtlanması daha karmaşık bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. Latour, *Biz Hiç Modern Olmadık* adlı kitabında, bilgi sosyolojisine yönelik geleneksel kavrayışı eleştirmekte, doğru bilgi ile yanlış bilginin toplumsal bağlamda nasıl bir ikilik içinde konumlandığını şu şekilde açıklamaktadır:

Bilgi sosyolojisi, toplumsal etkenlerin büyük bir lüksüyle, ancak aklın doğru yoluna göre olan sapmaları açıklıyordu. Hata toplumsal olarak açıklanabiliyordu ama doğru kendi açıklamasıyla başbaşa kalıyordu. Uçan dairelere inanış pekala çözümlenebilirdi ama kara deliklerin bilgisi değil, parapsikolojinin yanlısaları evet ama psikologların bilgisi değil, Spencer'ın hataları evet ama Darwin'in kesinlikleri değil. Aynı tipteki toplumsal etkenler, her ikisine de uygulanamazdı. Bu iki ağırlıkta, iki ölçüde, antropolojinin -incelenemez- bilimlerle -incelenemez- etnobilimler arasındaki eski paylaşımıyla karşılaşılır (Latour, 2020, s. 116).

Latour bu düşünüşünde, modern epistemolojinin “doğru bilgi”yi evrensel ve nesnel bir kategori olarak kabul etmesini, buna karşın “yanlış bilgi”yi kültürel ya da toplumsal koşullara indirgemesini sorunlu bir yapı içinde açıklamaktadır. Tam da bu sorun nedeniyle, bilgi üretimini yalnızca bilişsel bir süreç kapsamından çıkarmakta onu aynı zamanda toplumsal, kültürel ve teknolojik süreçlerin bir etkileşimi halinde ele almaktadır. Bu sayede bilgi, sabit bir hakikat olmanın ötesini ifade etmekte, dolaşım halindeki bir pratik anlamına gelmektedir. Dijital medyanın etkin varlığı ve dijital platformların çeşitliliği, bilgiyi günümüz toplum yapısında yeniden tartışılması gereken bir olgu olarak karşımıza çıkarmaktadır. Çünkü bu platformlar, birey ve topluma ilişkin temsiller üretirken, toplumsal yapı, bireysel beklentiler ve bu beklentilerin doğurduğu duygusal katılım gibi nedenlerle, bilginin üretim sürecini katmanlı bir yapı içinde anlamlandırmaktadır. Dolayısıyla astrolojinin dijital ortamda varoluş biçimi, bilginin oluşumuna ve anlamına dair yeniden düşünülmesi gereken güncel bir temsil niteliğindedir.

Yeni enformasyon teknolojileri, küresel araçsal ağlarla dünyayı birleştirmekte; bilgisayar aracılığıyla iletişim, geniş bir sanal cemaatler yelpazesi oluşturmaktadır (Castells, 2008, s.26). Bilginin ne olduğu, nasıl yayıldığı ve hatta hangi biçimde yapılandırıldığı soruları, geniş sanal cemaatlerin bulunduğu ortamda bir kez daha önemli olmuştur. Çalışmada bu tür sorulara verilecek yanıtlar, belirlenen örneklemeler üzerinden tematik içerik analizi ile incelenecektir.

Nitel içerik analizi ve tematik analiz arasındaki sınırları tanımlamak ve tartışmak gerekmektedir. Esasında her iki araştırma biçimi de pek çok aşamada birbirine benzerdir. Örneğin her iki yaklaşım için de veri analizinin son aşaması, önceki aşamaların sonuçlarını raporlama ile ilgilidir. Benzer biçimde, her iki yaklaşımda da veri analiz süreçlerinin doğrusal olmadığı ve sık sık gözden geçirmelerle döngüsel bir durum ortaya çıkardığı bilinmelidir. İçerik ve tematik analiz arasında veri üzerinde kesişim sağlama ve desenlerle temaları arama gibi pek çok benzerlik bulunmaktadır. Ancak temel fark, içerik analizinde verilerin çeşitli kategorilerin ve temaların frekansını ölçerek nicelleştirme kısmındadır (Vaismoradi vd., 2013, ss. 402-404). Tematik İçerik Analizi (TİA), nitel verilerin tanımlayıcı bir sunumudur. Nitel veriler, araştırma sürecinde katılımcılarından toplanan mülakat dökümleri ya da çalışma konusunu deneysel olarak yansıtan belirlenmiş metinler şeklinde olabilmektedir. Video, resim ve diğer veri türleri, metinlere eşlik edebilmektedir. Bu incelemede mevcut metinlerin etiketlenmesi ve gruplandırılmasını sağlayan çeşitli yazılım

programları mevcuttur. Programlar, özellikle çok sayıda transkriptin analizinde oldukça kullanışlıdır. Tatmin edici bir tematik içerik, analiz edilen mülakat transkriptlerinde (veya diğer metinlerde) ortak temaları belirleyerek temayı ortaya koyandır. TİA, nitel analiz yöntemlerinin en temelidir ve bir şekilde diğer tüm nitel yöntemlere rehberlik etmektedir (Anderson, 2007, s. 1). Öyleyse bu yöntemin uygulandığı bir araştırmada tema geliştirme, en önemli unsurlardandır. “Theme development in qualitative content analysis and thematic analysis” (Tematik analizde ve nitel içerik analizinde tema geliştirme) başlıklı makalede tema geliştirme süreci detaylı bir şekilde açıklanmakta ve bu süreçte kategori belirlemenin önemi vurgulanmaktadır. Kategori, betimleyici bir kimliğe sahip olan ve çoğu zaman tema geliştirme sürecinin başında, bulguları sınıflandırmak için kullanılan bir aşamadır. Araştırmacıların, veri analiz sürecinin başında kategori geliştirmeleri gerekmektedir. Çünkü kategori geliştirme, analitik tema gelişimi için detaylar sağlamaya yardımcıdır. Bununla birlikte nitel analiz sürecinin, sonlu bir yorumlama olmaksızın döngüsel olduğu ve araştırmacıların analiz esnasında veriye ve kodlamaya devamlı olarak dönmesinin mühim olduğu unutulmamalıdır (Vaismoradi vd. 2016, ss. 101-102). Makalede, niteliksel içerik ve tematik analizde tema geliştirme için dört aşama önerilmektedir. Bunlar sırasıyla, “başlangıç” (initialization), “oluşturma/yapılandırma” (construction), “düzeltme/gözden geçirme” (rectification) ve “sonuçlandırma” (finalization) aşamalarıdır (Vaismoradi vd. 2016, s. 103). Bu araştırmada belirlenen örneklem çerçevesinde, tematik içerik analizi uygulanmakta ve elde edilen bulgular bilgi kuramı perspektifinden tartışılmaktadır.

5. Analiz ve Bulgular

Araştırmada, Instagram’da yer alan “astrologelvan”, “barbarous_kozan”, “lunasmelody”, “oğuzhanceyhan.official” ve “yigitpenguen” hesapları, 2024 yılının Ağustos, Eylül ve Ekim aylarında paylaşılan içerikler temel alınarak bilgi kuramı çerçevesinde incelenmektedir. Bu hesapların örneklem olarak seçilmesinin nedeni, araştırmanın amacına uygun biçimde her birinin farklı epistemolojik temellere dayanmasıdır. Analiz sürecinde, tematik içerik analizinin kodlama ve kategori geliştirme adımları izlenmiş, böylece veriler sistematik biçimde çözümlenmiştir. Bu belirleme sürecinde öne çıkan kodlar “çeşitlilik”, “disiplinlerarasılık” ve “farklılık” olarak tanımlanmıştır. Bu aşamada, bir başka önemli noktaya daha değinmekte fayda vardır. Çalışmanın temel amaçlarından biri astrolojiyi diğer disiplinlerle ilişkilendiren hesapları incelemek

olduğundan, bu hesapların astroloji özelinde neyi temsil ettiğine ve bir astroloji hesabı olarak nasıl bir bütüncül yapı ortaya koyduğuna odaklanma gereksinimi doğmuştur (Bkz. Tablo 2).

Tablo 2: Belirlenen örneklem ve ilgili hesapların profil özellikleri

Astroloji Hesabı	Astroloji ve ilişki kurulan diğer alanlar
astrologelvan	Spiritüel yaklaşımlar (doğal taş, theta, ajanda)
barbarous_kozan	Mizah
lunasmelody	Sanat görselleri
oğuzhanceyhan.official	Karma bilgiler
yigitpenguen	Psikolojik ve Felsefi çözümler

Çalışmanın odaklandığı temel meselelerden biri bilgi kuramı olduğundan, “çeşitlilik”, “disiplinlerarasılık” ve “farklılık” kodlarına gidilmiş ve örneklem buna göre belirlenmiştir. Örneklem seçimi sırasında takipçi sayısı, etkileşim düzeyi gibi nicel kriterler dikkate alınmamıştır. Çünkü çalışmanın odak noktası, sosyal medyada popüler olan veya yüksek etkileşim alan hesaplar değil, astrolojiyi diğer disiplinlerle ilişkilendirerek farklı epistemolojik yaklaşımlar ortaya koyan hesaplardır. Bu yaklaşım, araştırmanın temel amacı olan astrolojinin farklı disiplinlerle birlikte nasıl temsil edildiğini anlamak ile doğrudan ilişkilidir. Böylece örneklem dahil hesapların özellikleriyle birlikte ortaya çıkan kategoriler şu şekildedir:

Tablo 3: Çalışmada kullanılan kodlar ve kategoriler

Kodlar	Kategoriler
Çeşitlilik Disiplinlerarasılık Farklılık	Karma Bilgiler (din, mitoloji, tarih, felsefe vb.)
	Psikoloji ve Felsefe Disiplinleri
	Mizah
	Sanat
	Spiritüel Yaklaşımlar

Çalışma süresince önemli görülen bir diğer konu ise örneklem olarak belirlenen hesapların Instagram biyografisi bilgilerinin içeriğine ilişkindir. Bu bilgilere bir veri olarak bakmak, hesabın bütüncül yapısını ortaya koyma noktasında anlamlıdır (Bkz. Tablo 4).

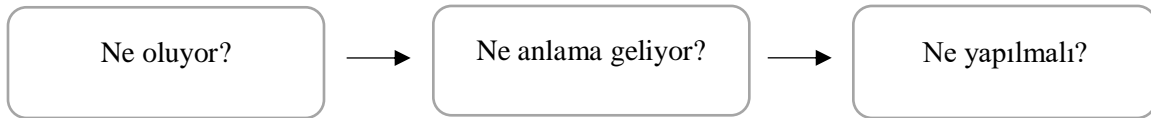
Tablo 4: Hesap profillerine ilişkin bilgiler²

Instagram Hesapları	Biyografi Bilgileri
astrologelvan	Astrolog, Gem Trader, ThetaHealer
barbaros_kozan	Danışmanlık bilgileri
lunasmelody	Mail adresi ve dersler için bağlantı linki
oğuzhanceyhan.official	Astrolog Astroloji Danışmanlık ve Eğitim. @oguzhanceyhanakademi
yigitpenguen	Astrolog

Hesapların biyografilerinde öne çıkan unsur, astrolog olarak yol göstericiliği niteleyen danışmanlık ve iletişim bilgileridir. Bu hesaplardan yalnızca “yigitpenguen”, tek bir tanımlamayı (astrolog) biyografi alanına eklemiştir. Buna karşılık özellikle “astrologelvan” hesabı kendisiyle ilgili en tanımlayıcı bilgileri kullanan hesap olmuştur (Bkz. Tablo 4).

Yukarıdaki tablolarda örnekleme alınan astroloji sayfalarının genel bilgileri açıklanmıştır. Böylece hangi hesapların çalışmaya dahil edildiği ve bu hesapların epistemolojik zemininin ne olduğu soruları arasında bir ilişki kurulmuştur. Çalışmanın öncelikli meselesi, hesapların ilişki kurduğu diğer disiplinlerin mantıksal açıklaması ya da bu disiplinlerin astroloji ile kurduğu “geçerli” bağlantıyı tartışmak değildir. Esas olan, bir kehanet yöntemi olan astrolojinin dijital medya aracılığıyla nasıl bir görünüm kazandığı, mevcut epistemolojik çeşitliliğin bu hesaplarda kendisini nasıl ortaya koyduğudur. Bu nedenle önce kodların belirlenmesiyle çeşitli kategorilere gidilmekte, ardından örnekleme dahil sayfaların ilişki kurduğu epistemolojik alan tespit edilmektedir. Bu belirlenimin ardından hesapların paylaşım içeriğini incelemek ve temaları ortaya koymak mümkün hale gelmektedir. Seçilen astroloji hesaplarını incelemeye öncelikli olarak üç temel soruya yanıt aranmaktadır. Bu sorular, “ne oluyor? ne anlama geliyor? ne yapılmalı?” şeklindedir.

Şekil 1: Astroloji hesaplarının paylaşım içeriklerine yönelik temel sorular

² Bu bilgilerin, araştırmanın gerçekleştirildiği döneme ait olduğu ve süreç içerisinde değişiklik gösterebileceği unutulmamalıdır.

Buradan hareketle ortaya çıkan temalar, kehanet iletilerinin (ve iletişiminin) oluşmasında yukarıdaki üç soruyu temel almakta; bu sorular sırasıyla şu temaları vurgulamaktadır: “gezegen konumları ve kehanet iletileri”, “kehanet iletilerinin yorumlanması” ve “astroloji hesabının bütünsel yapısı”. Böylece, hangi tür bilgilerle güven duygusu oluşturulduğu, bu bilgilerin hangi riskleri beraberinde getirdiği ve söz konusu risklere karşı ne gibi önlemler alındığı soruları, kehanetin ortaya çıkış sürecinde izlenen yolu oluşturmaktadır. Benzer bir çizgisellik, olası fırsatlardan haberdar olma ve bunları değerlendirebilme durumu için de geçerlidir. Astrolojinin, kehanet iletileri dışındaki diğer paylaşım içerikleriyle de kurduğu ilişkiyi tespit etmek bu kapsamda önemlidir.³ Instagram paylaşımları incelenirken ilk olarak ‘Ne oluyor?’ sorusuna yanıt aranmaktadır. Bu bağlamda, astrolojinin temelini oluşturan gök cisimlerinin hareketlerini tespit etmek ve bu verilerle takipçileri bilgilendirmek önceliklidir. Ancak esas konu ne olduğundan çok bu olan şeyin ne anlama geldiği ile ilgilidir. Öyle ki astroloğun asıl işlevi bu aşamada görünürlük kazanmaktır. Gezegenlerin konumunu ve birbirine olan açılarını belirtmek tek başına anlam yaratmada eksiktir. Anlamı ortaya koyan, bu bilgi referanslarının nasıl bir gündelik yaşam etkisine karşılık geldiğidir. Astrolog bu aşamada yorumlama yoluna gitmekte ve yorumlarken diğer disiplinleri de astrolojinin içinde eritmektedir. Bu sayede gezegen hareketlerinin kulağa yabancı gelen çeşitli terimlerle takipçiye aktarılması bilimsel bir zemin yaratıp güven oluşturarak ilk aşamayı; yorumlama kısmında kullanılan diğer disiplinlerin varlığı ise ikinci aşamayı meydana getirmektedir. Son aşamada ise ilk ikisinin ardından ortaya çıkan bütünsel yapı söz konusudur.

Tablo 5: Paylaşımlara ilişkin temel sorular ve kaynak referanslar

Paylaşımların Bilgi Basamağı	
Yanıt aranan sorular	Temel Referanslar
Ne oluyor?	Gezegen Konumları
Ne anlama geliyor?	Yorumlama
Ne yapılmalı?	Öneriler

³ Aşağıdaki başlıklarda, örnekleme oluşturan beş Instagram hesabının 2024 yılı Ağustos, Eylül ve Ekim aylarında paylaştığı iletiler incelenmekte, söz konusu analiz basamakları ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır.

Astroloji hesaplarının paylaşım içeriklerinde izlenen bu önem basamağı, her aşamada referans noktasını bir ileri noktaya taşımaktadır. Dolayısıyla ilk basamakta insandan bağımsız olan eylemler, adım adım insana ulaşan ve onu kapsayan bir yapıya dönüşmektedir. Böylece gök cisimlerinin varlığı kehanetin; kehanetin yorumu ise gündelik yaşamda gerçekleşebileceklerin izahını oluşturmaktadır.

5.1. Gezegen Konumları ve Kehanet İletileri

Astrolojik içeriklerinin temel bilgi kaynağını, gezegen konumları ve bu konumların yaşama etkileri oluşturmaktadır. Bu nedenle astrologlar, analiz süreçlerine gezegen hareketlerini referans alarak başlamakta ve bu referanslar üzerinden yorumlarda bulunmaktadır. Yine de incelenen hesapların bütünsel yapısı ve bu yapı içerisindeki astroloji içeriklerinin oranı da analiz açısından dikkate değerdir. Örneklem olarak belirlenen hesaplar, “gönderi paylaşım içeriği” ve paylaşımına dair “açıklama yazısı” olmak üzere iki düzlemde incelenmiştir. İnceleme kapsamına takipçi yorumları dahil edilmemiştir. 2024 yılının Ağustos, Eylül ve Ekim aylarını kapsayan tarih aralığında, hesapların toplam paylaşım sayıları da değerlendirilmiş, ancak bu paylaşımların tamamının doğrudan astroloji ile ilişkili olmadığı tespit edilmiştir:

Tablo 6: Toplam paylaşım sayısı ve doğrudan astroloji içerikli paylaşımların oranı

Hesaplar	3 Aylık Toplam Paylaşım Sayısı	Doğrudan astroloji içerikli paylaşım sayısı	Astroloji içerikli paylaşımların oranı
astrologelvan	48	21	%43.75
barbarous_kozan	131	82	%62.60
lunasmelody	39	39	%100
oğuzhanceyhan.official	176	76	%43.18
yigitpenguen	13	12	%92.31

Örneklem belirlemede, bilgi kuramı çerçevesinde yapılan seçim, ilgili hesapların takipçi sayısı ya da paylaşım sıklığı gibi nicel ölçütleri geri planda bırakmaktadır. Bu bağlamda örneklem seçiminde belirleyici ölçüt, hesapların astroloji içeriklerini farklı kategoriler doğrultusunda üretmeleri olmuştur. Nitekim Tablo 6’da da görülebileceği üzere, belirlenen tarih aralığında en fazla paylaşım

yapan hesap “oğuzhanceyhan.official” hesabıdır. Bununla birlikte, astroloji içerikli paylaşımların toplam paylaşımlar içindeki oranının en yüksek olduğu hesap “lunasmelody”dir.⁴ Gezegen hareketlerinin bilgi kaynağı olarak yer aldığı bu hesapların belirlenen zaman diliminde ele aldıkları konular ise aşağıdaki gibidir:

Tablo 7: Hesaplara göre astroloji içeriklerinin konu dağılımları

Hesaplar	Konu dağılımı
astrologelvan	<ul style="list-style-type: none">➤ Ay konumu ve etkileri➤ Burçlara yönelik bilgiler➤ Gelecek yıl tahmini➤ Genel etkiler ve burçlar➤ Gezegenlerin birbirine konumu➤ Gezegenlerin burç konumu➤ Güneş konumu ve etkileri➤ Retrolar➤ Tutulmalar
barbarous_kozan	<ul style="list-style-type: none">➤ Burç özellikleri ve benzetmeler➤ Burçlara ilişkin yorumlar ve benzetmeler
lunasmelody	<ul style="list-style-type: none">➤ Ay tutulması➤ Dolunay etkileri➤ Genel etkiler➤ Güneş tutulması
oğuzhanceyhan.official ⁵	<ul style="list-style-type: none">➤ Astroloji hakkında genel bilgiler➤ Ay konumu ve etkileri➤ Genel etkiler ve burçlar➤ Gezegen ve burçların açıları➤ Gezegen ve burçların dereceleri➤ Gezegenlerin birbirine konumu

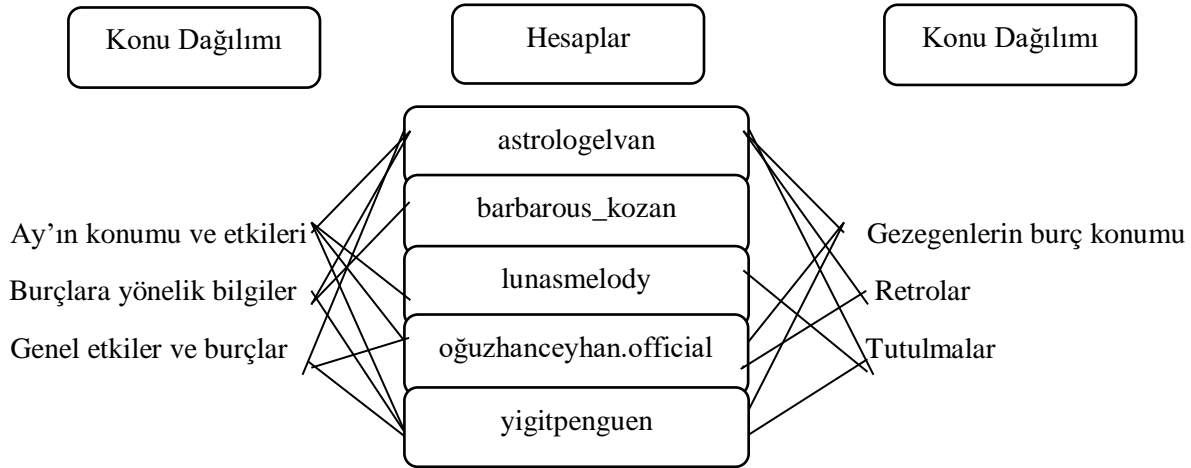
⁴ Yine de buradaki oranlar tek başına anlamlı bir veri ortaya koymamaktadır. Çünkü bu hesapların yapısal olarak nasıl bir bütünlük oluşturduğu, konuyu detaylı analiz etme noktasında önemlidir. Bu konu, ilerleyen başlıklarda ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

⁵ Bu hesaptaki astrolojik konu dağılımı kategori bazında diğer hesaplarla benzerlik gösterse de, gezegen, burç ve yıldızlara ilişkin açı ve derece bilgileri, diğerlerinden daha ayrıntılı bir sonuç sunmaktadır.

	<ul style="list-style-type: none">➤ Gezegenlerin burç konumu➤ Güneş konumu ve etkileri➤ Retrolar➤ Tutulmalar
yigitpenguen	<ul style="list-style-type: none">➤ Ay tutulması➤ Burçlara yönelik bilgiler➤ Dolunay etkileri➤ Genel etkiler ve burçlar➤ Gezegenlerin burç konumu➤ Güneş tutulması

Belirlenen periyotta astroloji ile ilgili en fazla çeşitliliğe sahip hesap, “oğuzhanceyhan.official” olarak öne çıkmaktadır. Bu hesap aynı zamanda astrolojik terminolojinin oldukça detaylı kullanıldığı bir hesaptır. Öte yandan, hesaplar arasındaki benzerlik ve farklılıklar, üzerinde durulan konuların çeşitlenmesinde de kendisini göstermektedir. Buna göre beş hesapta da ortak konular olarak karşımıza çıkan astrolojik olaylar şu şekildedir:

Şekil 2: Astroloji hesaplarının paylaşım kategorileri ve kesişim alanları

Astrologların gezegen konumlarına ilişkin verdikleri bilgi, bu bilginin epistemolojik dayanağı hakkında fikir oluşturmaktadır. Örneğin, ‘astrologelvan’ ve ‘oğuzhanceyhan.official’ hesapları, ele aldıkları konularda daha fazla çeşitlilik sunmakta ve detaylı içerikler üretmektedir. Bu durum,

astrolojiyi gezegen konumları ile açı ve dereceler bağlamında kapsamlı ve sistematik bir yapı olarak sunmaktadır. Böylece ilgili alanı, kendi terminolojisiyle birlikte bir bilgi sistemine dahil etmekte, anlaşılabilirliği her zaman kolay olmayan astrolojiyi, astrolog tarafından yorumlanmasının mühim olduğu bir araç haline getirmektedir. Buna karşın, “barbarous_kozan” hesabı astrolojiyi burçlar temelinde basitçe sunarak geniş kitleleri hedefleyen bir yaklaşım benimsemekte, benzetmeler aracılığıyla astrolojiyi sınırlı bir çerçevede, kolayca anlaşılır bir içerik haline getirmektedir. Paylaşım sıklığının hesaplar arasında farklılık göstermesi nedeniyle, örnekleme alınan beş hesabın üç aylık süreçte ele aldığı astrolojik olaylar ve bu olaylara ilişkin içeriklerinin niteliği büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, “bilgi referansları”, “olası riskler ve önlemler” ile “olası fırsatlar ve değerlendirmeler” gibi konular, temalar altında ortaya konacaktır. Bu aynı zamanda yukarıda da belirtilen, bilginin kaynağı ve işlenişi ile ilgili önemle üzerine durulan “Ne oluyor?” “Ne anlama geliyor?” ve “Ne yapılmalı?” sorularının astroloji hesapları tarafından nasıl yanıtlandığına dair daha açık bir sonuç ortaya koyacaktır.

5.2. Kehanet İletilerinin Yorumlanması

Gezegen hareketleri ve konumlarının temel bilgi kaynağı olarak karşımıza çıktığı astroloji, mevcut önemini, astroloğun bu bilgi kaynağını nasıl yorumladığı ile birlikte artırmaktadır. Çünkü takipçilere aktarılan gezegen konumlarının terminolojik ya da matematiksel ifadesi, tek başına bir anlam yaratmanın uzağındadır. Hatta bu ifadeler, astroloğun yorumunu içeren her bir cümle için ön aşama ve dayanak noktasıdır. Takipçiler açısından esas olan, gezegenlerde meydana gelen değişimlerin gündelik yaşama etkileridir. Astroloğun bu etkileri ayrıntılı bir şekilde açıklaması ve çeşitli önerilerde bulunması, kehanet iletilerini önce bilgi referansına, ardından bu referansın astrolog tarafından yorumlanmasına dayandırmaktadır. Böylece incelenen her astroloji hesabı “etkiler” “tavsiyeler” ve “tavsiyelere ilişkin öğretiler” kategorileri altında incelenmekte; bu sayede her kategoriye ilişkin astrolog yorumu görünür hale getirilmektedir:

Tablo 8: Paylaşımların kategori bazında dağılımı

Hesaplar	Kategoriler	Açıklamalar
----------	-------------	-------------

astrologelvan	Etkiler	Dönüm noktaları, değişimler, başlangıçlar, sonlanmalar, hak edişler, bedel ödemeler, zorlayıcı sert etkiler ve müjdeler.
	Tavsiyeler	Sakin kalmak, sabretmek, karar almak, dilek tutmak, dikkatli olmak, uzlaşıcı olmak, güçlü durmak.
	Tavsiyelere ilişkin öğretiler	Yeniliklere açık olmak, hakkın olana sevinmek, kişinin kendi kıymetini bilmesi ve bunu hatırlamanın önemi, yeni kararlar almak, adımlar atmak, ilahi adalete güvenmek, dua etmek, yaratım yapmak, her şeyin mümkün olduğunu bilmek, zihin sınırlamasından çıkmak.
barbarous_kozan⁶	Etkiler	Şans, evlilik, para, ilişkiler gibi konular üzerinden, kim daha akıllı, daha uyanık, daha ciddi gibi burç özelliklerine dayalı etki yorumlamaları.
	Tavsiyeler	Burçlara yönelik birtakım özellikleri bilerek, uyanık olmak, dikkatli olmak gibi durumların yanı sıra, bahsi geçen burçlara sahip olan kişileri bu yönde değerlendirmek.
	Tavsiyelere ilişkin öğretiler	Bulunmamaktadır.
lunasmelody	Etkiler	Gerçek ilişkiler ve paylaşımlara yönelik etkiler, aileye yönelik tetikleyici durumlar, değişimler ve yenilikler, bazı konularla ilgili sonuçlar alma, bazı durumları sona erdirmeye, mesafe koyma ve kimi belirsizlikler yaşayabilme.
	Tavsiyeler	Sınır koyma gerekliliği, kendi hayatının kahramanı olmayı bilmenin önemi, gerektiğinde profesyonel destek almaya açık olmak ve daima okumaya, anlamaya, çalışmaya devam etmek.
	Tavsiyelere ilişkin öğretiler	Sevgi, saygı ve güç üzerine düşünceler, özgürleşme ve tek başınalığın anlamını kavrayabilmek, kendi yolunu bulmak, gelecek zamanda yaşamamak, akışa bırakmak ve hayata teslim olmak.
oğuzhanceyhan.official	Etkiler	Zor ama verimli bir hafta olacağı bilgileri, tamamlanma etkisi, bitiş ve dönüm noktaları, değişimler, gerginlikler, aşk enerjileri, kariyer fırsatları, ortaklıklar, seyahat etmek ve çevresel etkiler.
	Tavsiyeler	Temkinli olmak, kin, kibir, kıskançlık, intikam duyguları beslememek, içinden geleni yapmak, harekete geçmek, değişime hazır olmak.

⁶ İncelenen bu hesap, astroloji içeriğini mizah ile birleştirdiğinden, kategoriler arasında yer alan “etkiler” “tavsiyeler” ve “tavsiyelere ilişkin öğretiler” başlıkları, ilgili hesapta burç özellikleri ve benzetmeler üzerinden tanımlanmıştır. Diğer hesaplarda olduğu gibi, gök cisimlerinin konumları ve etkileri bu hesabın bütünsel yapısında belirgin bir görünüm sunmamaktadır..

	Tavsiyelere ilişkin öğretiler	Bedel ödeme, hak etme, kötülük ve adalet gibi konular, yaşamın ödül ve ceza sistemi, zaman tanıma, fark etme ve sabırlı olma konularının önemi, ilişkiler üzerine başlangıçlar ve bitirmeler üzerine düşünceler, karma sistemi ile ilgili bilgiler.
yigitpenguen	Etkiler	İlişkiler ve maddi konular, odaklanma sorunları, hastalıklar, zorlayıcı etkiler, müjdeleyici haberler (iyi şeylerin olacağına dair), ortak işler.
	Tavsiyeler	Ertelememek, hayata odaklanmak, meseleleri kişiselleştirmemek, bırakmak ve fark etmek, iyi giden şeyleri kabul etmek ve bunu yadırgamamak, hareket halinde olmak ve yer değiştirmek.
	Tavsiyelere ilişkin öğretiler	Şifalanma dönemleri, değişimler ve buna hazır olmanın önemi, alışkanlıklardan vazgeçebilmek, güçlü olmanın farkına varmak, kabul edebilmek ve devam etmek gibi konular üzerine düşünceler.

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, hesaplar değişim, dönüm noktaları ve yenilikler gibi genel temaları vurgulamaktadır. Bununla birlikte, maddi konular, ilişkiler ve kariyer gibi bireylerin yaşamını doğrudan etkileyen meseleler de sıklıkla yer bulmaktadır. Gezegen hareketlerinin ortaya koyduğu bu etkiler ise “zorlayıcı etkiler” ve “müjdeleyici olaylar” olarak iki yönlü değerlendirilmektedir. Astrologların tavsiyeleri ise çoğunlukla bireyin duygusal ve zihinsel dayanıklılığına yöneliktir. Sabırlı olmak, değişime açık olmak ve güçlü durmak gibi öneriler sıkça tekrarlanmıştır. Bu tavsiyelere, çeşitli öğretiler de eşlik etmektedir. Öğretiler arasında maneviyat, kişisel gelişim konuları ve spiritüel temalar dikkat çekmektedir. Bununla birlikte incelenen beş hesabın dördünde “öğreti” kategorisine rastlanmakta; ancak “barbarous_kozan” hesabının bu kategoride içerik sunmadığı sonucuna varılmaktadır. Bu hesap aynı zamanda astrolojik bilgileri mizah unsurlarıyla harmanladığından, içeriği daha basit ve yüzeysel bir şekilde aktarmaktadır. Buna karşın “lunasmelody” ve “oğuzhanceyhan.official” hesapları, derin ve kapsamlı anlatım ortaya koyan hesaplar olarak öne çıkmaktadır. Buna göre, astroloğun bilginin üretimi ve yorumlanması konularında kritik bir öneme sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Her ne kadar bilginin kaynağı ve üretimi, gezegen hareketlerini referans alsa da astroloğun bu bilgiyi yorumlama kapasitesi ve yetkinliği, eldeki veriyi *anlamlı* bir niteliğe taşımaktadır. Özellikle tavsiyeleri daha geniş bir çerçevede yorumlayan “öğretiler” kategorisi, ilahi adalet, maneviyat ve spiritüel temalara odaklandığından, bilginin değerini evrensellik bağlamında insan davranışlarıyla birlikte değerlendirmektedir. Gezegen hareketlerinin bilgi kaynağı olarak sunmuş olduğu veriler,

astrolog aracılığıyla işlenir bir veriye dönüşmekte; bilginin anlamlı ve kullanışlı bir etki alanı yaratabilme olanağının altı çizilmektedir.

Her ne kadar astrolojik bilginin epistemolojik geçerliliği tartışmalı olsa da astrologların bilgiyi anlamlandırma aşamasında edindiği “aracılık” rolü, mevcut tartışmayı bir üst aşamaya taşımaktadır. Özellikle gezegen hareketlerinin yaşadığımız yerküreye olan etkileri bir olasılık vurgusuyla sunulduğundan, kişilerin yaşamlarındaki deneyimler, bilginin niteliğinin belirleyicisi halini almaktadır. Ancak bu noktada mevcut olayın olumlu ve olumsuz yönleriyle bir arada sunuluyor oluşu, deneyimi de karşıtlıklar üzerinden eşit bir değerde aktarmaktadır. “Bu hafta gerginlikler yaşanabilir”, “kariyer fırsatları doğabilir” gibi açıkça ifade edilen konuların yanı sıra, olumsuz bir durumun kişide farkındalık yaratarak olumlu bir etkiye dönüşebileceği vurgusu, bilginin eylemle buluşmasına yönelik tavsiye niteliğindedir. Böylece bilgiye ilişkin esas değer, gezegenlerin etkisiyle yaşamda ve kişide meydana gelen durumlardan değil, bu durumların yeniden yorumla açılarak oluşturacağı farkındalıktan doğmaktadır. Diğer yandan, astroloğun bireyi yönlendirici yorumları bilginin güvenilirliği noktasında önem taşımaktadır. Mevcut durumu bilgelik çerçevesinde, manevi unsurlar ve diğer disiplinlerle bütünleştirerek yorumlayabilme yetisi, astroloğu bilginin güvenilirliğinde etkili bir belirleyen olarak karşımıza çıkarmaktadır. Başka bir ifadeyle, gezegen konumlarının yakın gelecekte hangi nedensellikleri yaratacağından çok, astroloğun bu aşamaları nasıl sunduğu, bilginin niteliği bakımından daha belirleyici görülmektedir. Çünkü astrologlar, gezegen etkilerine dair bilgilerin öğrenilme sürecinde araç olmanın ötesindedir. Bu hesaplarda astrolog aynı anda bir rehber rolü üstelenen kişidir.

5.3. Astroloji Hesaplarının Bütünsel Yapısı

Araştırmada ele alınan konulardan biri de astroloji temalı sosyal medya hesaplarının bütünsel olarak nasıl bir yapı kurguladığıdır. Çünkü bu hesaplarda yalnızca astrolojiye değil, aynı zamanda farklı içerik kategorilerine de yer verildiği görülmektedir. Bu noktada, astroloji dışındaki paylaşımların astrolojik içeriklerle nasıl bir ilişki kurduğu sorusu, dikkate değer bir sorudur. İncelenen hesapların toplam paylaşımlarında yer alan astroloji dışı içerik kategorileri şu şekildedir:

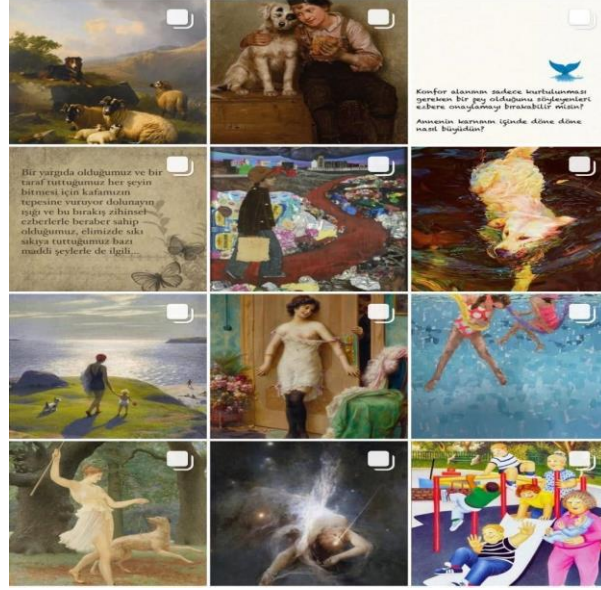
Tablo 9: Hesapların astroloji dışı paylaşım kategorileri

Hesaplar	Astroloji Dışı Kategoriler
----------	----------------------------

astrologelvan	Kişisel paylaşımlar, reklamlar, gündem konuları, spiritüel öğretiler ve tavsiyeler
barbarous_kozan	Kişisel paylaşımlar, reklamlar, gündem konuları
lunasmelody	Sanatsal görseller
oğuzhanceyhan.official	Astroloji eğitimi tanıtımları, kişisel paylaşımlar, gündem konuları, spiritüel öğretiler, dini, felsefi ve tarihsel bilgiler, mistik içerikler
yigitpenguen	Yaşam ve insan hakkında yazılar

İncelenen hesapların tamamında astroloji içerikleri baskın bir içerik olarak karşımıza çıkmakta; bununla birlikte astroloğu da bireysel olarak o yapıda var eden kişisel içerikler, özellikle “astrologelvan” “barbarous_kozan” ve “oğuzhanceyhan.official” hesaplarında kendisine geniş yer bulmaktadır. “Astrologelvan” ile “oğuzhanceyhan.official” hesapları gündemdeki konular üzerine de görüş belirtmekte ve böylece astroloğun gündemle ilgili fikirleri mevcut yapının bir parçası haline almaktadır. Mistik konular ve spiritüel öğretilerin özellikle “oğuzhanceyhan.official” hesabında yoğun bir biçimde kullanıldığı görülmektedir. Benzer özellikler gösteren bir diğer hesap ise “astrologelvan” hesabıdır. Bu içeriklerle astroloji, yalnızca teknik bir bilgi alanı olmanın ötesine geçerek manevi bir anlam kazanmaktadır. Astroloğun konumu ise yalnızca bireysel özellikleriyle değil, aynı zamanda paylaşılan içeriklerle kurduğu ilişki üzerinden anlam bulmaktadır. Başka bir ifadeyle, manevi temalar yalnızca astrolojik içeriklere anlam katmamakta, aynı zamanda astroloğun bireysel kimliğine ve bakış açısına dair ipuçları ortaya koymaktadır. Bu kapsamda incelenen hesaplar arasında en çok dikkat çeken “lunasmelody” hesabıdır. Astroloji içeriğini seçtiği sanat görselleriyle bütünleştiren bu hesap, estetik bir görünüm sunmaktadır.

Resim 1: “Lunasmelody” Instagram hesabı genel görünümü

Kaynak: <https://www.instagram.com/lunasmelody/> Erişim Tarihi: Kasım 2024

Bilginin üretilmesi ve aktarılması süreçlerinde, Instagram platformunun yapısal özelliklerini bu sunumdan bağımsız ele almak olanaksızdır. Bu dijital ortam, astroloğun hem yorum yapan bir figür hem de kendine özgü bir kişilik olarak görünürlük kazandığı bir alandır. Böylece astroloğun içerik üretimi ve sunumu, yalnızca bilgi aktarımı değil, aynı zamanda dijital ortamın sunduğu etkileşim ve görünürlük koşullarıyla şekillenen bir süreç olarak değerlendirilebilir. Reklam, tanıtım, güncel meseleler ve gündelik yaşama dair düşünceler gibi astroloji dışı içeriklerin, astrolojik paylaşımlar arasına yerleştirilmiş olması, astroloğun varlığını ön plana çıkarırken, astrolojik bilgiyi bütünsellik dahilinde yapılandırmaktadır. Astroloğun bütündeki varoluş biçimi mevcut hesabı, paylaşılan kişisel içerikler ve düşüncelerle birlikte yeniden yapılandırmaktadır. Böylece bilginin epistemolojik değeri, gezegen hareketlerinin terimsel olarak ifade edilmesinin yanı sıra, astroloğun bütünde yer alma biçimine de bağlıdır. Astroloğa duyulan güven, bilginin nesnel olarak kabul görmesinin bir parçasıdır. İncelenen hesaplar arasında, “oguzhanceyhan.official” hesabı, konuyu en iyi temsil eden örneklerden biridir. Hesabın bütünsel yapısı, spiritüel ve mistik temalardan kadim bilgi içeriklerine, felsefi alıntılardan psikolojik çıkarımlara kadar uzanan geniş ve çeşitli bir içerik yelpazesine sahiptir. Örneğin, 27 Ekim tarihinde paylaşılan “Bir Antidepresan Ayeti: Senin için gelecek, geçmişten hayırlı olacak. Duha suresi / 4. Ayet.” gönderi ile dini bir içeriğe dikkat çekilmiş; başka bir paylaşımında ise “Ve fare zamanın

derinliklerinde kaybolur...spinoza ..buna doğal süreç derken ..kant farenin yüksel idealler evreninde kayboluşunu rasyonel idealizmle çözmeye çalışırsorun fare kayıptır ve bulunamamıştır ..seneca farenin aslında bir yüksek ideal arayışı olduğunu söyler ..aslında fare hiç olmamıştır o fare bile değildir ..neyse dolunay” yazısı ile felsefi referanslar temel alınarak “dolunay” bilgisi paylaşılmıştır.

Resim 2–3: İncelenen paylaşımlara ait görseller

Kaynak: <https://www.instagram.com/oguzhanceyhan.official/> Erişim Tarihi: Kasım 2024

Benzer bir durum hesapta sıklıkla yer verilen, astroloji eğitimine yönelik tanıtım gönderileri için de geçerlidir. Bu paylaşımlar “oğuzhanceyhanakademi” şeklinde adlandırılmakta, paylaşım afişlerinde derslere dair bilgiler yer almaktadır.

Resim 4: Astrolojinin akademik bağlamda temsili

Kaynak: <https://www.instagram.com/oguzhanceyhan.official/> Erişim Tarihi: Kasım 2024

Ders içeriklerinde “esmalar”, “ruhun evrimi ve karma”, “kabalistik, sufi ve beктаşı bilgileri” gibi başlıklar dikkat çekmektedir. *Maximus Sınıfı* olarak tanıtılan başka bir eğitim videosunda da “Esmâül Hüsnalar” “Gezegen Esmaları” ve “Astrolojik İyileştirmeler” gibi konu başlıkları yer almaktadır.⁷ Bu tanıtım metni, astrolojinin bir eğitim dalı olarak da görülebileceğine dair bilgi içermekte; astrolojiyi yalnızca gök cisimlerinin hareketleri ve burçlara olan etkileri gibi konu sınırının dışına taşımaktadır. Teknik bilgilerin yanı sıra spiritüel, metafizik, dini ve kültürel unsurlar da astroloji kapsamına dahil edilerek katmanlı bir yapı ortaya konmaktadır. Örneğin, “Esmâül Hüsnalar” ve “Gezegen Esmaları” konuları, astrolojiyi dini öğelerle bir arada düşünmekte; bilginin kutsal ve manevi bir boyutta değerlendirildiğine dikkat çekilmektedir. Böylece astrolojik bilgi rasyonel temellendirmenin yanı sıra metafizik ve sembolik bir bilgi olarak da sunulmaktadır. Astrolog ise böyle bir durumda, astroloji dilini bilen ve bu dili başka disiplinlerle sentezleyen “bilge” kişi olmaktadır.⁸ Bu eğitim programları astroloji bilgisinin epistemolojik

⁷ Burada yazılanlar dışında başka konular da eğitime dahildir. Aktarılan başlıklar makalenin araştırma konusu bağlamında önemli görülen örneklerden seçilmektedir.

⁸ “oguzhanceyhanakademi” hesabı psikoloji, tarih, matematik, felsefe gibi disiplinlere dair paylaşımlara yer vermektedir. Bu hesaplarda astroloji içeriği, arketiplerden kuantuma, kadim bilgilerden mitolojiye kadar pek çok disiplini astroloji ile bir arada yapılandırmaktadır.

yapısını çok katmanlı ve zorlayıcı bir yapı şeklinde yansıtmaktadır. Bilgi, geleneksel astroloji terminolojisinden beslenmekte, analiz süreçlerinde ise dini, manevi ve kültürel öğelerin belirleyici rolünün altı çizilmektedir. Böylece astroloji yalnızca inanç biçimi olmaktan fazlasını ifade etmektedir. Bu alana dair öğrenilecek bilgiler, bireyin yaşamla ve kendisiyle kurduğu ilişkinin de bir sonucu olarak sunulmaktadır. Eğitim içerikleri, bilginin doğruluğu ve değeri kadar kişinin anlam arayışı ihtiyacını da öne çıkarmaktadır.

Astrolojiyle tanıtım içerikleri arasında kurulan ilişki bakımından “astrologelvan” hesabı da oldukça dikkat çekicidir. Doğal taşlar, thetahealing hakkında bilgiler ve spiritüel konular, bu hesabın bütünsel yapısında kendisine geniş yer bulmaktadır. Bununla birlikte işbirlikleri ile tanıtım içeriklerinde, “his yükleme ve takı koleksiyonu”, “dişil enerji ve kozmetik ürünler”, “dilek tutma ve harikalar ajandası” gibi paylaşımlar öne çıkmaktadır.

Resim 5–6–7: “astrologelvan” hesabına ait görseller

astrologelvan GELİYOR, AKŞAMI BEKLEYİN!!!

#HarikalarAjandası
#2025

@yolculugunabeste @astroprofessional @ssenasci
@haletagizade8 @sentinusdesign @berilirman
@tazmedya

24 Ekim

Kaynak: <https://www.instagram.com/astrologelvan/?hl=tr> Erişim Tarihi: Kasım 2024

“Astrologelvan” hesabı, astrolojiyi bütünsel bir yapı içinde ele alırken gündelik pratiklerle kurduğu ilişkiyi ticari bir bakış açısıyla da sunmaktadır. “Oğuzhanceyhanakademi” hesabına bazı noktalarda benzemekte, hesabın içerik stratejisi, astrolojik bilgilerin yanı sıra spiritüel ve mistik temalarla da ilişkilendirilmektedir. Doğal taşlar, thetahealing ve spiritüel konular, astroloji alanının manevi bir değer kazanmasının yollarından biri olarak sunulmaktadır. Bu durum, bilgiyi yalnızca rasyonel bir zeminde sunmakla sınırlamamakta, onu manevi bir bağlam içinde sembolik öğelerle de yapılandırmaktadır. His yükleme, dilek tutma, belirli ürünlerin kullanımı gibi pratikler, bilginin gündelik yaşama entegre edilmesi ve deneyim yoluyla doğrulanması süreçlerinin, önemli bir parçası olarak yansıtılmaktadır. Astroloji hesapları bu noktada bir yaşam tarzı sunmaktadır.

“Yiğitpenguen” hesabı doğrudan göksel olaylara referans vererek burç yorumlarını bütünsel bir yapı içinde felsefi ve psikolojik sorgulamalarla ilişkilendirmektedir. Bu yaklaşım, astrolojiyi şifa etkisi ve takipçilerde yaratacağı farkındalık bağlamında konumlandırmaktadır. Hesabın reklam veya diğer içeriklere yer vermemesi, astroloji odaklı tutarlı bir çizgi izlendiğini göstermektedir. İlişkili diğer hesapla (babalaykastroloji) yapılan çapraz paylaşımlar, etkileşim ve görünürlük açısından stratejik bir kullanım biçimi ortaya koymaktadır. Bu hesapta astroloji, gündelik hayata dair rehberlik sunmakta ve her zaman derinlikli olmayan felsefi yönelimlerle bir bütünlük sağlamaktadır.

6. Sonuç ve Öneriler

Geleceğe yönelik öngörü üretme pratikleri arasında en fazla ilgi gören yöntemlerden biri astrolojidir. Dijitalleşme ve sosyal medyanın gündelik yaşamda yükselen rolüyle birlikte, astroloji zaten var olan güçlü etkisini daha da genişletme imkanı bulmuştur. Astrologların doğrudan takipçilerine ulaşabildikleri ve bir kitle yaratabildikleri bu alanlar, astrolojinin görünürlük alanını genişletmiştir. Buradan yola çıkarak, araştırmada beş astroloji hesabı incelenmiş ve bu hesapların Instagram’da yer alma biçimleri bilgi kuramı çerçevesinden analiz edilmiştir. Araştırma, tematik içerik analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiş ve örneklem olarak belirlenen hesapların Ağustos, Eylül ve Ekim (2024 tarihi) aylarını kapsayan üç aylık paylaşım içeriklerine odaklanılmıştır.

Analiz bulguları, incelenen astroloji hesaplarında üç ana temanın öne çıktığını göstermektedir. Bu temalar: “gezegen konumları ve kehanet iletileri”, “kehanet iletilerinin yorumlanması” ve “astroloji hesaplarının bütünsel yapısı” şeklindedir. İlk temanın ifade ettiği anlam, bir öngörünün oluşabilmesi için temel alınan bilgi referansının gezegen konumlarıyla oluşmasına yöneliktir. Bu durum incelenen hesapların tamamında yer almakta ancak astrolojiyi mizahla birleştiren “barbarous_kozan” hesabında, gezegen konumlarının bu bağlamdaki rolünün diğer hesaplara kıyasla daha zayıf bir şekilde ele alındığı sonucuna varılmaktadır. Başka bir ifadeyle, astroloji hesaplarının diğer disiplinlerle bir arada sunulması, içeriğin yapısını bilgi referansları bağlamında etkileyebilmektedir. Ve mizah, gezegen konumlarının bilgi kaynağı olarak kullanılmasını görece zayıflatıcı bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna karşın “oğuzhanceyhan.official” hesabı astrolojiye ilişkin en fazla teknik bilgi sunan ve bu bilgileri diğer disiplinlerle harmanlayan bir yaklaşım sergileyerek, aksi yönde bir örnek oluşturmaktadır. İlgili hesap, astrolojiyi diğer alanlarla bir araya getirme açısından en fazla çeşitliliğe sahip olan hesaptır.

Kehanet iletilerinin yorumlanması ise araştırmada dikkat çeken bir diğer temadır. Astroloğun bu aşamada bilen kişi olarak rolü iki şekilde karşımıza çıkmaktadır: Gezegen konumlarını ve değişimlerini anlayabilen kişi olarak “aracı”; buradaki anlamı yorumlayabilen kişi olarak “bilge”. Böylece astroloğun kendisi kehanetin bilgi basamağında yer alan kişidir. Araştırmada astroloğun kehaneti yorumlama biçimi üç kategoride incelenmiştir. Bu kategoriler sırasıyla, “etkiler” “tavsiyeler” ve “tavsiyelere ilişkin öğretiler” şeklindedir. Kategori içeriklerinin tüm hesaplarda

benzer noktalara değindiği ve insanın yaşam karşısındaki belirsizliğinin genel ifadelerle şekillendirildiği gözlemlenmektedir. Farkında olmak, sınır koymak, değişime hazır olmak gibi genel etkiler, ortak unsurlar olarak dikkat çekmektedir. Bu unsurlar aynı zamanda, insanın çeşitli duyu durumlarından beslenen ve ortak bir duygusal zemine dayanan yaşama ilişkin temel durumlardır. Analiz edilen tüm hesaplarda “etkiler” ve “tavsiyeler” kategorilerine dair içeriklere yer verilirken, “tavsiyelere ilişkin öğretiler” kategorisine yalnızca “barbarous_kozan” hesabında rastlanmamıştır. Diğer hesaplarda ise bu içerik, birbirinden belirgin farklar taşımayan ortak öğretiler şeklinde ilerlemiştir.

Analiz bulgularından bir diğeri olan, “astroloji hesaplarının bütünsel yapısı” başlığı, kehanet iletilerinin diğer paylaşım içerikleriyle kurduğu ilişki bağlamında oldukça önemlidir. Bu aşamada astrolojinin spiritüel öğelerle sıklıkla yan yana geldiği görülmektedir. Başka kehanetlerin bir aradılığı konusu da bu tema altında dikkat çeken bir diğer önemli unsurdur. Öyle ki “astrologelvan” hesabında görülen, dileklerin gerçekleşmesine aracılık eden *harikalar ajandası*, *thetahealing* ile takipçilere bir tür şifalanma etkisi yaratma gibi unsurlar, astrolojiye dair diğer yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, kehanet iletilerini Instagram’ın bütünsel yapısı içinde konumlandırmakta ve astrolojiyi diğer kehanet bileşenleriyle ortak bir yapıda kurgulamaktadır.

Diğer yandan astrolojinin farklı alanlar ve disiplinlerle bir arada sunulması, bilgilerin iç içe geçtiği ve ilişkisellik kazandığı bir yapıyı nitelemektedir. Bu ilişkisellik, karmaşık ve anlaşılması güç bilgilerin astrolog tarafından basit bir dil ile anlaşılır hale getirilmesiyle, bilgi karmaşasından kaynaklı olası bir itirazın da önüne geçmektedir. Dini bilgiler (ayetler, esmalar), Tanrı, evren, kuantum, thetahealing gibi içeriklerin yanı sıra felsefi öğretiler ve psikolojik çözümlenmeler, kehanet iletilerinin bilgi zeminini güçlendiren unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Gelgegelim, burada adı geçen her disiplin, başlı başına derin uzmanlık gerektiren ve özümsemesi kolay olmayan alanlardır. Aynı zamanda kuantum fizik’in alanına giren bir konunun dahi astroloji içeriğiyle bir arada sunulduğu, mevcut iletinin bilimsel arka plan geçerliliğini güçlendirmeye çalışmakta ve bu durum astrolojinin bir bilim olarak temsil edilmesinin yollarını açmaktadır. Dolayısıyla kullanılan kavramlar iletilerdeki gerçekliğin altını çizmekte ve kabul edilebilirliği

kolaylaştırmaktadır. Dijital medyada bu tür içeriklerin sıkça yer alması ve geniş kitleler tarafından benimsenmesi ise bu olgunun doğrudan bir ön kabul ile sonuçlanmasına yol açmaktadır. Böylece, kehanete inanmayı seçen kitle ile ona bunu teknik olarak anlatan “aracılar” eş zamanlı çoğalmakta, bu durum bir moda halini alarak pazara dahil olmaktadır. Aynı zamanda diğer disiplinlerle ilgili verilen bilgilerin çoğu zaman derinlikten uzak olduğunu unutmamak gerekmektedir. Bu hesaplarda genel yapı, belli başlı alanlara “değinmek” üzerinden kurgulanmıştır. Bilginin rasyonel temellerine odaklanmaktan çok, disiplinlerin yalnızca adının geçtiği, basitçe aktarıma dayalı içerik paylaşımları söz konusudur.

Araştırma bulguları, astrolojinin dijital ortamda yalnızca eğlence ve yönlendirme aracı olarak değil, aynı zamanda bilgi üretimi ve anlamlandırma sürecinin bir parçası olarak da aktif bir rol oynadığını göstermektedir. Astroloğun, gezegen konumları gibi temel bilgi referanslarını yorumlayarak oluşturduğu iletiler, bireylerin yaşamındaki belirsizlikleri açıklama ve buna göre kişiyi bir karara ya da eyleme yönlendirme işlevini üstlenmektedir. Bu süreç, bilginin yalnızca nesnel bir veri olarak değil, toplumsal ve kültürel etkileşimlerin sonucu olarak da bir kez daha üretildiğini ortaya koymaktadır. Özellikle astrolojinin farklı disiplinlerle bir arada sunulması ve bilgilerin iç içe geçtiği ilişkisellikte kurgulanması, dijital medyanın etkin varlığı da gözetildiğinde, iletilerin anlamlandırılmasına dair dikkat çekici sonuçlar ortaya koymaktadır. Her şeyden önce bu sürecin sonunda astrologlar gök hareketlerini okuyabilen *bilge* kişiler olarak, karmaşık ve çok disiplinli bilgileri anlaşılır hâle getiren kişi konumundadır. Böylece astrolog, Instagram hesabını yalnızca basit bir burç yorumu veya eğlence içeriği olarak sunmamakta; aynı anda astrolojiyi bilgi üretim süreçlerinde disiplinlerarası, diğer bilgilerle iç içe geçmiş önemli bir alan olarak yapılandırmaktadır. Bu durum, astroloji hesaplarının ve ilişki kurduğu bilgi temellerinin, dijital kültür bağlamında ele alınmasını önemli kılmaktadır.

Yakın geçmişten günümüze uzanan süreç, yüzeysel bir bakışla dahi bu yaklaşımın belirli bir kronolojik yapı izlediğini ortaya koymaktadır. Secret (şimdilerde manifest olarak anılmakta), düşünce gücü, reiki, numeroloji, şifalanma yöntemleri gibi ögeler, sürecin temel taşlarını oluşturmaktadır. Bu kronoloji, kimi zaman ardışık bir sıralamayı, kimi zaman da farklı unsurların birbirine karışımıyla oluşan iç içe bir yapıya dahildir. Günümüzde bu tür ritüeller, modern

hurafeler şeklinde yeniden yorumlanma riskini de beraberinde getirmektedir (örneğin, 777, iptal iptal, oldu oldu oldu gibi).

Bu kategorileştirmenin nedenlerinden biri de Instagram’da dikkat çekebilme arayışının bir sonucudur. Çeşitliliğin kaynağı da bu platformun dinamiklerinden ileri gelmektedir. Artan içerik çeşitliliği ve görünür olma istenci, klasik astroloji yorumlarının eski tarz görülmesine neden olmaktadır. Böylece astroloji, farklı disiplin ve üsluplarla kendisini yeniden ortaya koymakta ve bir ikna süreci başlatmaktadır. Çalışma, bu varsayımdan hareketle çeşitlilik gösteren hesaplara odaklanmış ve bu bağlamda değerlendirilebilecek birbirinden farklı yapılara sahip beş hesap belirlenmiştir. Hesaplardaki çeşitliliğe rağmen, astrologların yorumlayıcı olarak konumlanma biçimleri belirgin benzerlikler göstermektedir. Bilginin önce anlaşılır bir aşamaya taşınması, ardından anlamlandırılması, sistematik bir biçimde var olan temel referansın (gezegenlerin) bireyler tarafından deneyimlenebilir hâle gelmesi anlamına gelmektedir. Bilginin doğruluğu ya da geçerliliği kendisini henüz ilk aşamada sonlandırmaktadır. Doğrudan gezegen konumlarının bilgi referansı ile aktarıldığı bu aşama, bir sonraki aşamada astroloğun çözümlenmeleriyle sosyolojik ve psikolojik bir akış başlatmaktadır. Bununla birlikte Instagram hesaplarının astrologlarla ilgili kişisel paylaşımlara ve tanıtımlara olanak tanınması, bilginin astrolojideki karşılığını, diğer paylaşım içerikleriyle bir arada yapılandırmaktadır. Böylece astroloji, astroloğun yaşama bakış açısının bir uzantısı halini almaktadır.

Bu çalışmada, Instagram’da yer alan astroloji hesaplarının bilgi kuramı çerçevesinde nasıl bir çeşitlilik gösterdiği incelenmiş ve örneklem olarak belirlenen beş hesabın belirlenen zaman aralığındaki paylaşımları analiz edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgular, astrolojinin dijital ortamda epistemolojik olarak farklı bilgi üretim biçimlerine dayandığını göstermektedir. Bu yönüyle çalışma, dijital kültürde bilgi üretim süreçlerini tartışmaya açarak, kehanet iletilerinin bilgiyle kurduğu ilişkiyi ve Instagram’ın bu ilişkiyi biçimlendirme biçimini ortaya koymaktadır. Öte yandan, astrolojinin sosyal medyadaki görünürlüğü bu örneklemeyle sınırlı değildir. Gelecek araştırmalarda, daha geniş örneklemeler üzerinden, özellikle yüksek takipçi sayısına sahip astroloji hesaplarının incelenmesi ya da takipçi yorumlarının duygu analizi yoluyla değerlendirilmesi, alana önemli katkılar sunacaktır. Bununla birlikte, çalışmanın yalnızca üç aylık bir zaman dilimiyle ve belli kriterler gözetilerek seçilmiş örneklem üzerinden yürütülmüş olması, sonuçların

genellenebilirliğini kısıtlayan bir unsur olarak değerlendirilmelidir. Bu araştırma, kehanet iletilerini bilgiyle yan yana getirerek güçlü bir geçerlilik zemini oluşturmaya çalışan astroloji hesaplarını analiz etmekte ve giderek popülerleşen astroloji üzerine yapılacak sonraki çalışmalar için veri sağlamaktadır.

Kaynakça

- Açıkgenç, A. (2003). Bilim epistemolojisine yeni bir yaklaşım. *Bilimname II*, (2), 53-74.
- Allum, N. (2011). What makes some people think astrology is scientific? *Science Communication*, 33(3), 341-366.
- Anderson, R. (2007). Thematic content analysis (TCA). Descriptive presentation of qualitative data, (3), 1-4. Google Scholar.
- Andersson, Ida., Persson, Julia., & Kajonius, Petri. 2022. "Even the Stars Think That I Am Superior: Personality, Intelligence and Belief in Astrology." *Personality and Individual Differences* (187): 1-3. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.111389>
- Balay, R. (2004). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 61-82.
- Barkun, M. (2013). Messages from Beyond: Prophecy in the Contemporary World. Harvey, S., & Newcombe, S. (Eds.). Prophecy in the new millennium: When prophecies persist. Ashgate Publishing, 17-26.
- Barton, T. (1994). *Ancient astrology*. Routledge.
- Bölükbaşı, M. (2018). Cahiliye devrinde Araplarda kehanet ve kâhinlik. *Nüsha*, 18(47), 127-148.
- Castells, M. (2008). *Ağ toplumunun yükselişi*. (E. Kılıç, Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cevizci, A. (2005). *Paradigma felsefe sözlüğü*. Paradigma Yayıncılık.
- Cezayirli, G. (2004). Küreselleşme, bireyselleşme ve toplumsallaşma. *Erdem*, 14(41), 29-58.
- Eamon, W. (2014). Astrology and Society Dooley, B. (Ed.). A Companion to Astrology in the Renaissance (49). Brill. 141-191.
- Hübner, W. (2014). The culture of astrology from ancient to renaissance. Dooley, B. (Ed.). A Companion to Astrology in the Renaissance (49). Brill. 17-58.
- Karatosun, M. O. (2016). Kehanet türleri ve kadim kültürlerdeki uygulamaları. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(2), 277-308.
- Koçak, H., & Memiş, K. (2018). Bilgi toplumunda korku: bilgi güvenliği ve risk toplumu. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(3), 1-10.

- Küçükalp, K. (2003). Modern epistemolojik kriz ve postmodern epistemoloji. *Bilimname II*, (2), 85-95.
- Latour, B. (2020). *Biz hiç modern olmadık*. (İ. Uysal, Çev.). Norgunk Yayıncılık.
- Lillqvist, O., & Lindeman, M. (1998). Belief in astrology as a strategy for self-verification and coping with negative life-events. *European Psychologist*, 3(3), 202-208. <https://doi.org/10.1027/1016-9040.3.3.202>
- Maguire, A. (2013). Prophecy: A perspective from the early church and the contemporary experience of a Methodist minister. Harvey, S., & Newcombe, S. (Eds.). *Prophecy in the new millennium: When prophecies persist*. Ashgate Publishing, 57-69.
- Mehdiyev, N. (2011). Türkiye’de bilgi felsefesi çalışmaları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 9(17), 155-168.
- Newcombe, S. & Harvey, S., (2013). From the extraordinary to the ordinary: an overview of prophecy. Harvey, S., & Newcombe, S. (Eds.). *Prophecy in the new millennium: When prophecies persist*. Ashgate Publishing, 1-14.
- Nissinen, M. (2005). How prophecy became literature. *Scandinavian Journal of the Old Testament*, 19(2), 153-172. <https://doi.org/10.1080/09018320500472595>
- Pınarbaşı, G. (2021). Mass media and astrology as a reflection of the culture industry. *Psychology Research on Education and Social Sciences*, 2(2), 83-93.
- Sönmez, M. F. (2023). Kültür endüstrisinde astroloji: Gazete sütunlarından çevrimiçi platformlara. *Dicle Akademi Dergisi*, 3(2), 282-298.
- Sugarman, H., Impey, C., Buxner, S., & Antonellis, J. (2011). Astrology beliefs among undergraduate students. *Astronomy Education Review*, 10(1).
- Sülün, O., & Üreten, H. (2020). Antik hellen ve roma toplumlarında büyü ve kehanet. *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 6(3), 791-817. <https://doi.org/10.21551/jhf.783116>
- Sümbüllü, Z. (2010). Fal ve falcılık kavramı ekseninde Türk kültür tarihinde fal ve kehanet. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 17(43), 55-72.
- Tekbıyık, H., & Ünal, M. A. (2023). Kullanımlar ve doyumlar kuramı bağlamında astroloji ve medya ilişkisi: instagram kullanımı üzerine etnografik bir araştırma. *Intermedia International E-journal*, 10(18), 195-215. <https://doi.org/10.56133/intermedia.1260180>
- Thagard, P. R. (1978). Why astrology is a pseudoscience. In *PSA: Proceedings of the Biennial Meeting of the Philosophy of Science Association* (1). Cambridge University Press, 223-234.
- Torun Öğretmen, Y. T. (2017). Günlük astroloji yazılarında zaman ve kiplik anlamlar. *Dil Araştırmaları*, 11(20), 69-81.

- Uyar, T. (2016). Astroloji sözdabilimi ve toplum için yarattığı tehditler üzerine bir tartışma. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (1), 50-60.
- Vaismoradi, M., Jones, J., Turunen, H., & Snelgrove, S. (2016). Theme development in qualitative content analysis and thematic analysis. *Journal of Nursing Education and Practice*, 6(5), 100-110.
- Vaismoradi, M., Turunen, H., & Bondas, T. (2013). Content analysis and thematic analysis: Implications for conducting a qualitative descriptive study. *Nursing & health sciences*, 15(3), 398-405.
- Vescovini, G. F. (2014). The theological debate. Dooley, B. (Ed.). *A Companion to Astrology in the Renaissance* (49). Brill. 99-140.
- Wuthnow, R. (1976). Astrology and *marginality*. *Journal for the Scientific Study of Religion*, (15), 157-168. <https://doi.org/10.2307/1385359>
- TV100. (2024, Mart 23). Nuray Sayarı Seçim Sonuçlarını Söyledi, Konuklar Neye Uğradığını Şaşırdı! [Video]. Erişim Adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=Q59SIOV5ywm>
Erişim Tarihi: Aralık 2024
- Habertürk TV (2020, Ocak 2). İşte herkesin konuştuğu Fatih Altaylı'nın müthiş 2020 astroloji programı! İzleyin çok şaşıracaksınız. [Video]. Erişim Adresi: https://www.youtube.com/watch?v=e8m9i3yKb_k Erişim Tarihi: Aralık 2024